

УДК 338.246.87(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-93-15>

Сугак Т. О.

Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»**УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ**

У статті досліджено вплив персоналу підприємств на якість забезпечення інформаційним ресурсом в системі економічної безпеки підприємств. Загрози, які виникають на сучасному етапі при управлінні персоналом можуть впливати на рівень ефективності виробництва продукції та реалізації товарів, послуг, раціональне використання всіх видів ресурсів. Проаналізовано та визначено, що динамічний розвиток суспільних відносин, обумовлюють зміни економічних процесів та потребують запровадження системних підходів до структури управління суб'єкта господарювання в цілому. Визначено вплив на економічну безпеку підприємства через ризики і загрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом та на якість забезпечення інформаційним ресурсом в системі економічної безпеки підприємств зокрема. Обґрунтовано висновки щодо удосконалення управління персоналом для інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств. Визначено, що в сучасних умовах зростає необхідність в забезпеченні, підтримці у коротко- та довгостроковій перспективі стабільної і результативної діяльності підприємства за рахунок стабільності функціонування персоналу, що впливатиме на достовірність й захищеність інформації, сприяє налагодженню сучасних дієвих форм фінансового моніторингу та здійснення контролю роботи персоналу, прогнозуванню інформації для забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, інформаційно-аналітичне забезпечення, фінансова складова системи економічної безпеки, загрози, ризики.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Господарська діяльність українських підприємств здійснюється в сучасних умовах несприятливого і нестабільного економічного середовища, які призводять до негативних змін у різних аспектах діяльності, у тому числі і в управлінні персоналом. Поляризація інтересів між ринком капіталу та ринком праці у теперішніх умовах призвели до загострень протиріч між роботодавцями та робітниками, що в свою чергу, викликає виникнення загроз і небезпек з боку персоналу та впливає на рівень економічної безпеки підприємств. Інформаційно-аналітичне забезпечення базується на інформації, яку в корпоративну інформаційну систему вносить персонал і у більшій мірі залежить від кваліфікації та інтелектуального потенціалу персоналу. Нестабільність кадрів, низький професійний рівень працівників призводить до заповдіння шкоди майновим і немайновим інтересам, масштабним втратам у випадку реалізації загроз. Найвність ризиків в управлінні персоналом потребує певних динамічних реагувань та удосконалення в процесі управління господарською діяльністю шляхом розробки уніфікованих заходів з профілактики, що дозволяють максимально наблизитися до стану високого рівня економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку науки дослідження процесів забезпечення фінансово-економічної безпеки є достатньо актуальними. Проблемам економічної безпеки суб'єктів господарювання присвячено праці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Теоретико-методологічні засади та науково-практичні аспекти економічної безпеки підприємства були предметом досліджень у роботах В. Грушка [1], І. Мігус [2], П.Є. Житний [3], О. Терещенко [4], М. Недашківського [5], В. Алькеми [6], О. Кириченка [7] та інших науковців.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Динамічний розвиток суспільних взаємовідносин обумовлює появу нових викликів і загроз, що стають на заваді економічній безпеці підприємств, що потребує подальшого вивчення питань, які пов'язані з удосконаленням інформаційно-ана-

літичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств (ЕБП).

Основні проблемні питання – розробка процедур протидії загрозам, які виникають у зв'язку з реєстрацією, обробкою, передачею та збереженні інформації зумовили необхідність здійснення подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємств шляхом розробки заходів щодо протидії загрозам в управлінні персоналом для підвищення рівня фінансової безпеки.

Постановка завдання. У цій статті розглянемо вплив персоналу підприємств в системі інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової, акцентуючи увагу на вагомість його ролі у генеруванні інформації, що визначає як поточну так і перспективну діяльність підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управлінські рішення щодо удосконалення системи менеджменту є найрезультативнішими, якщо вони реалізуються не як разовий акт, а в межах певної стратегії інноваційного розвитку.

В останній час все більшу актуальність здобувають саме управлінські інновації, які стають необхідними для удосконалення ведення бізнесу в нових складних умовах. Інноваційна стратегія як ефективний засіб управління розвитком підприємства та забезпечення його економічної безпеки, не тільки дає змогу підприємству враховувати зміни в оточуючому середовищі, а й сприяє генеруванню змін (техніко-технологічного та організаційно-управлінського характеру) в середині підприємства та забезпечує управління цими змінами з метою підвищення рівня кінцевих результатів діяльності підприємства [1; 2; 6; 7].

Методологічною основою інноваційної стратегії є діалектичний метод пізнання природи, суспільства і людського мислення, який розглядає всі явища природи і суспільства у взаємозв'язку і взаємозалежності, у безперервному русі й змінах. Діалектичний метод пізнання дає можливість кожне питання роз-

глядати у взаємозв'язку з теорією і практикою, як такі, що змінюються під впливом розвитку науки, техніки і практики, визначення й формування їх безперервно удосконалюються. Даний процес передбачає вибір та використання конкретних методів дослідження, які повинні забезпечити:

– розробку змісту організації, методів реєстрації, обробки, передачі та збереження інформації у відповідності з характером виробничих рішень і процесами їх обґрунтування, прийняття та реалізації;

– побудову концепції розвитку інформаційної системи (концептуальної її моделі), яка б враховувала динамізм розвитку виробничої системи та механізму управління нею, що дозволить запобігти частим реорганізацій економічної політики підприємства [3; 6].

Для потенційного розвитку вітчизняних підприємств, зростання їх інвестиційної привабливості в сучасних умовах курсу на євроінтеграцію, достовірність фінансової інформації набуває особливого значення. Зовнішні користувачі інформації як потенційні партнери або інвестори зацікавлені об'єктивності і достовірності фінансової звітності та корисності розкриття фінансової корпоративної інформації.

Проте, сучасні підприємства зазнають значних ризиків та загроз, пов'язаних з недоброякісною роботою персоналу, його низьким інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом. Низький рівень професіоналізму, неякісна робота, низька працездатність ведуть до значної плинності кадрів. Тобто, люди, яким роботодавець довіряє свої активи, ресурси і делегує певні повноваження для виконання функціональних обов'язків можуть створювати умови, які негативно впливатимуть не тільки на достовірність й захищеність інформації та здійснення контролю за роботою персоналу, а привести до значних майнових та немайнових втрат власника.

Зрозуміло, що від якості та ефективності подачі інформації залежать можливості залучення фінансових ресурсів на ринку капіталів, ціна цих ресурсів і вартість підприємства в цілому. На сьогоднішній день вітчизняні підприємства зазнають значне відставання у забезпеченні передовими технологіями управління. Як зазначає проф. О. Терещенко, реальний сектор економіки вимагає розробки адекватного нинішнім реаліям інструментарію управління фінансами підприємств. Мова йде про ефективні інструменти управління ризиками, оцінки ефектив-

ності діяльності компаній, профілактики фінансової кризи, залучення капіталу для фінансування інвестиційних проектів, нейтралізації конфліктів інтересів, що виникають між суб'єктами економічних відносин. Необхідною передумовою застосування зазначених інструментів є налагодження ефективно-інформаційно-комунікаційної політики підприємства із зовнішнім та внутрішнім середовищем. [4]. Фахівці з економічної безпеки, які здійснюють розробку стратегії економічної безпеки мають забезпечити достовірність інформаційно-аналітичної інформації на високому рівні зараз, у найближчий перспективі та в майбутньому.

З цією метою необхідним є вдосконалення механізму зміцнення системи економічної безпеки суб'єкта господарювання на кожному організаційному рівні, що здійснюється в декілька етапів. Організаційно-економічний механізм зміцнення системи економічної безпеки складається з наступних етапів (табл. 1).

1. Формування переліку зовнішніх та внутрішніх загроз які можуть вплинути на підприємство;
2. Виявлення та аналіз загроз та можливостей їх нейтралізації;
3. Моніторинг загроз;
4. Вибір методів реагування на ідентифіковані загрози.

На першому етапі формується перелік зовнішніх та внутрішніх загроз які можуть вплинути на підприємство. Для вивчення та аналізування відкритої інформації з зовнішніх джерел аналізується інформація щодо ринків збуту та постачання, визначаються основні конкуренти.

На другому етапі за допомогою певних методів та процедур отримана інформація аналізується та оцінюється у кількісному та якісному вимірюванні щодо виникнення джерела загроз внаслідок незбалансованості економічних інтересів зацікавлених сторін.

Моніторинг загроз та відбір їх за вірогідністю настання та впливу на діяльність підприємства відбувається на третьому етапі.

Вибір методів реагування на ідентифіковані загрози, визначення переліку та доречності тих чи інших дій відносно нейтралізації загроз, фінансовий розрахунок можливих варіантів та вибір оптимального рішення щодо нейтралізації або

Таблиця 1

Організаційно-економічний механізм зміцнення системи економічної безпеки

№ з/п	Етапи	Процеси	Методи, способи, інструменти системи економічної безпеки
1.	Формування переліку зовнішніх та внутрішніх загроз, які можуть вплинути на підприємство	Виявлення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, визначення переліку об'єктів аналізу	Вивчення та аналізування відкритої інформації з зовнішніх джерел, опитування робітників, зустрічі та консультування з керівниками підрозділів, керівництвом, засновниками підприємства
2.	Виявлення та аналіз загроз та можливостей їх нейтралізації	Вибір методу збору та аналізу необхідної інформації, проведення якісної та кількісної оцінки	Визначення методів оцінки достовірності інформації, надійності джерел, SWOT-аналіз. Використання системи збалансованих показників для якісної та кількісної оцінки змін, визначення критеріїв віднесення до загроз
3.	Моніторинг загроз	Моніторинг загроз та відбір їх за вірогідністю настання та впливу на діяльність підприємства	Застосування результатів аналізування, визначення критеріїв відбору загроз за вірогідністю настання, консультування з фахівцями
4.	Вибір методів реагування на ідентифіковані загрози	Визначення переліку та доречності тих чи інших дій відносно нейтралізації загроз, фінансовий розрахунок можливих варіантів та вибір оптимального рішення щодо нейтралізації або зниження впливу на підприємство	Застосування результатів відбору, оцінки, фінансових та не фінансових показників, консультація фахівців

Джерело: розробка автора

зниження впливу на підприємство відбувається на четвертому етапі.

На кожному етапі процесу управління системою економічної безпеки достовірність, своєчасність інформації не тільки відіграє вагомую роль у визначенні загроз та своєчасному реагуванні для їх нейтралізації, а й безпосередньо впливає на прийняття управлінських рішень. Інтеграція фінансово-економічної інформації в системі економічної безпеки з врахуванням вимог внутрішніх та зовнішніх користувачів дасть змогу концентрувати зусилля в вирішенні цього завдання, координувати оперативні та прогностичні управлінські рішення. Сьогодні вимагає взаємодію всіх служб в системі управління підприємством. Особливого значення, під впливом загроз з боку персоналу підприємства, набуває питання формування обліково-аналітичної інформації в якості інструментів управління ризиками підприємницької діяльності, оскільки управління ризиками є невід'ємною складовою системи управління підприємством в цілому. Адже ґрунтовний аналіз, проведення ідентифікації, оцінки та подальшого коригування ступеня ризику (загроз) необхідні для: прийняття стратегічних, інноваційних, інвестиційних рішень; прогнозування кон'юнктури ринку, маркетингових досліджень; проведення кредитної політики; формування та оптимізації діагностики портфеля цінних паперів. [5].

Для мінімізації впливу інформаційних ризиків в системі економічної безпеки підприємства та дотримання методологічних та методичних положень заходи з залученням експертів, аналітиків з питань економічної безпеки, що мають на меті знизити небезпеку помилкового рішення внаслідок недобросовісних дій працівників, дозволять нівелювати суб'єктивізм фахівця при застосуванні професійного судження, зменшити можливі негативні наслідки інших деструктивних чинників впливу. Це, сприятиме удосконаленню інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової та оптимізації рівня економічної безпеки підприємства.

На наш погляд, передбачивши у внутрішньофірмових стандартах наявність альтернативних процедур щодо застосування професійного судження аналітика з питань економічної безпеки, управлінський персонал підприємства зменшить можливість спричинити суттєве викривлення про той чи інший об'єкт судження. Аналітик з питань економічної безпеки, координуючи інформацію з зовнішніх та внутрішніх джерел, співставляючи історичну, оперативну та прогностичну інформацію, може формувати найбільш ймовірний сценарій розвитку подій з високим ступенем достовірності.

З огляду на це, перед управлінським персоналом компанії стоїть завдання щодо забезпечення отримання достовірної інформації на всіх ділянках виробництва та реалізації продукції, товарів, послуг. Насамперед, дуже важливим є прогностичні параметри результатів діяльності компанії, які мають бути розроблені, з врахуванням стратегічних напрямків компанії, фахівцями фінансово-економічних служб і економічної безпеки та запропоновані керівництву компанії для подальшого вибору методів, принципів та процедур облікової політики. Так, можливі зміни облікових оцінок, які пов'язані з попереднім судженням, що базується на найостаннішій наявній достовірній інформації.

Наприклад, можуть бути потрібні зміни попередніх оцінок:

- а) безнадійних боргів;
- б) старіння запасів;

в) справедливої вартості фінансових активів або фінансових зобов'язань;

г) строків корисної експлуатації активів, що амортизуються, чи очікуваної моделі споживання економічних вигід, утілених у них;

д) гарантійних зобов'язань.

Питанню забезпечення захисту фінансово-економічної інформації надається все більше значення, оскільки вона містить майже всі відомості про діяльність підприємства.

Сформульований за результатами дослідження комплекс заходів щодо нейтралізації впливу зовнішніх та внутрішніх загроз в системі бухгалтерського обліку включає.

1. Організаційний рівень

– визначення порядку обробки інформації на кожному етапі (паперовий чи електронний варіант, персональна відповідальність фахівців, місця, терміни зберігання інформації)

– розмежування прав доступу до інформації фахівців у відповідності до їх функціональних обов'язків;

– підвищення кваліфікаційного рівня фахівців (проведення тренінгів, атестацій тощо);

2. Технічний рівень

– забезпечення захисту фінансово-економічної інформації (використання ліцензійного програмного забезпечення, порядку збереження інформації на електронних носіях);

– дотримання нерозголошення комерційної таємниці працівниками, які беруть участь у здійсненні господарських операцій;

3. Методичний рівень

– організації служби внутрішнього контролю компанії.

З цією метою працівникам служби економічної безпеки необхідно здійснити моніторинг, аналіз та контроль на всіх етапах господарської діяльності підприємства:

– проаналізувати складання первинних документів підприємства на всіх рівнях виробничого процесу;

– контролювати проведення заходів, що пов'язані зі збереженням активів підприємства (інвентаризація майна та зобов'язань, охорона об'єктів тощо);

– організувати належний контроль за рухом документів, дотриманням графіку документообороту;

– визначити перелік інформації, яка є комерційною таємницею, розробити порядок зберігання інформації та забезпечити його дотримання;

Дотримання вимог щодо захисту фінансово-економічної інформації нівелює вплив небезпек та загроз, що дозволить підвищити відповідальність персоналу, зберегти активи підприємства, що сприяє стабілізації фінансового стану та ефективному функціонуванню підприємства [8].

Висновки. Досліджуючи вплив персоналу підприємств на якість забезпечення інформаційним ресурсом в системі економічної безпеки підприємств, слід зазначити наступне: для зменшення ризиків спотворення інформації, шляхом помилок, непрофесійності або шахрайства з боку працівників підприємства, що можуть привести до майнових та немайнових втрат власника необхідною умовою є впровадження моніторингу контролю за станом роботи персоналу з боку служби економічної безпеки. З цією метою слід доповнити внутрішньофірмові стандарти нормативно-правового забезпечення економічної безпеки окремим додатком внутрішньої звітності, комплексом заходів внутрішнього контролю та управління персоналом, враховуючи навчання, матеріальне та моральне заохочення, професійний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Грушко В.І., Сідак В. С., Алькема В.Г. Система економічної безпеки держави на макро- та мікрорівнях. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2012. 309 с.
2. Мігус І.П. Кадрова безпека суб'єктів господарської діяльності: менеджмент інсайдерів : колективна монографія. Черкаси : вид-во «МАКЛАУТ», 2012. 315 с.
3. Житний П.Є. Концептуальний підхід щодо формування облікової політики виробничої системи. *Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні. Науковий збірник*. Львів, 2005. Спецвипуск 15 (ч. 2). С. 352–358.
4. Терещенко О.О., Грапко Н. Нові інструменти управління фінансами реального сектора економіки. URL: http://zbirnuk.bukuniver.edu.ua/issue_articles/5.pdf (дата звернення: 20.08.2021).
5. Недашківський М.М., Подгорна К.Ю. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/znpnudps/2012_1/pdf/12nnmimc.pdf (дата звернення: 18.08.2022).
6. Алькема В.Г. Ключові напрямки розвитку системи економічної безпеки автотранспортних підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей*. 2011. Вип. 38. С. 8–13.
7. Кириченко О.С. Забезпечення економічної безпеки підприємств на основі проактивного інноваційного розвитку. Університет економіки та права «Крок». URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Tekhnichnij_proghres_ta_efektyvnistj_vyrobnyctva/2012/15/21Kirich.pdf (дата звернення: 18.08.2021).
8. Сугак Т.О. Оптимізація механізму управління обліковою інформацією в системі економічної безпеки промислових підприємств *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*. 2015. Вип. 6. Т. 20. С. 129–132.

References:

1. Ghrushko V.I., Sidak V.S., Aljkema V.G. (2012) Systema ekonomichnoji bezpeky derzhavy na makro- ta mikrorivnjakh [System of economic security of the state at the macro and micro levels]. Kyiv: Universtytet ekonomiky ta prava «KROK», 309 p.
2. Mighus I.P. (2012) Kadrova bezpeka subjektiv ghospodarsjkoji dijalnosti: menedzhment insajderamy: kolektyvna monoghrafija [Personnel security of business entities: management by insiders: collective monograph]. Cherkasy: Vyd-vo «MAKLAUT», 315 p.
3. Zhytnyj P.Je. (2005) Konceptualnyj pidkhhid shhodo formuvannja oblikovoji polityky vyrobnychoji systemy [A conceptual approach to the formation of the accounting policy of the production system]. *Oblikovo-analitychni systemy sub'jektiv ghospodarsjkoji dijalnosti v Ukraini. Naukovyj zbirnyk*. Ljviv, pp. 352–358.
4. Tereshhenko O.O., Ghrapko N. Novi instrumenty upravlinnja finansamy realjnogho sektora ekonomiky [New financial management tools of the real sector of the economy]. Available at: http://zbirnuk.bukuniver.edu.ua/issue_articles/5.pdf (accessed 20 August 2021).
5. Nedashkivskyj M.M., Podghorna K.Ju. (2012) Investycijna bezpeka Ukrainy v suchasnykh umovakh [Investment security of Ukraine in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh pracj Nacionaljnogho universytetu derzhavnoji podatkoivoi sluzhby Ukrainy*, no. 1. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/znpnudps/2012_1/pdf/12nnmimc.pdf (accessed 18 August 2022).
6. Aljkema V. G. (2011) Ključovi naprjamky rozvytku systemy ekonomichnoji bezpeky avtotransportnykh pidpryemstv [Key directions of development of the system of economic security of motor vehicle enterprises]. *Visnyk ekonomiky transportu i promysloosti*, vol. 38, pp. 8–13.
7. Kyrychenko O.S. Zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky pidpryemstv na osnovi proaktyvnogho innovacijnogho rozvytku [Ensuring the economic security of enterprises based on proactive innovative development]. Universtet ekonomiky ta prava «Krok». Available at: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Naukova_periodyka/vestnik/Tekhnichnij_proghres_ta_efektyvnistj_vyrobnyctva/2012/15/21Kirich.pdf (accessed 18 August 2021).
8. Sughak T.O. (2015) Optyimizacija mekhanizmu upravlinnja oblikovoju informacijeju v systemi ekonomichnoji bezpeky promyslovykh pidpryemstv [Optimization of the accounting information management mechanism in the system of economic security of industrial enterprises]. *Visnyk Odesjkojho nacionaljnogho universytetu imeni I.I. Mechnykova*, vol. 6, tom 20, pp. 129–132.

Suhak Tetiana

European University

PERSONNEL MANAGEMENT IN INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE FINANCIAL COMPONENT OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES

Summary

The article examines the impact of enterprise personnel on the quality of information resources in the system of economic security of enterprises. Threats that arise at the present stage in personnel management can affect the level of efficiency of production and sale of goods and services, the rational use of all types of resources. It is analyzed and determined that the dynamic development of social relations causes changes in economic processes and requires the introduction of systematic approaches to the management structure of the business entity as a whole. In the conditions of the need to strengthen control over the activities of enterprises, one of the determining directions for the growth of efficiency, stability and management capacity of the enterprise is the improvement of the system of economic security through its financial component by forming information and analytical support, developing procedures for verification and confirmation of information. Among the functional components of the system of economic security of enterprises, the financial component is the main one, given that it is the financial resources of the enterprise that determine the strategic goals of its economic activity, the competitiveness of products. The importance of the question of the influence of financial information, methodical support of the financial component, determines the relevance of the research. The impact on the economic security of the enterprise through the risks and threats associated with staff, its intellectual potential and labor relations in general and the quality of information resources in the economic security of enterprises in particular. Conclusions on improving personnel management for information and analytical support of the financial component of the economic security system of enterprises are substantiated. It is determined that in modern conditions there is a growing need to ensure support in the short and long term stable and effective activities of the enterprise due to the stability of staff, which will affect the reliability and security of information, promotes modern effective forms of financial monitoring and control of staff, forecasting information to ensure the financial security of enterprises.

Key words: economic security, system of accounting and analytical support, financial component of the economic security system, threats, risks.